

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 1 беті

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пәні: «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы»

Пән коды: FQUFT 3201

ББ атауы: 6B10106 - «Фармация»

Оқу сағаты/кредиткөлемі: 150 (5)

Оқу курсымен семестрі: 3/5

Дәріс көлемі: 10

Шымкент, 2023

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 2 беті

Дәріс кешені «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды.

Хаттама № 16 « 15 » 0620 23 ж

Кафедра меңгерушісі,
фарм.ғ.д., профессор _____ Шертаева К.Д.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		Б044-40/11 51 беттің 3 беті

№1 Дәріс

1. Тақырыбы: Фармация тарихы. Дәрітанудың пайда болуы. Дәстүрлі медицина. Ежелгі Шығыс елдерінде фармацияның дамуы.

2. Мақсаты: Фармация тарихы ғылым ретінде зерттейтін салаларын, дәрітанудың пайда болу тарихымен, фармацияның жалпы мәдениетпен, философиямен, дуниетанумен, бүкіл әлемдік тарихи оқиғалармен байланысын студенттерге көрсету.

3. Дәріс тезистері:

Фармация тарихы ғылыми ретінде. Фармация тарихы –көне замандардан бастап ем –домның, дәрі-дәрмектің пайда болуымен осы күнге дейін медициналық дамуын зерттейтін ғылым.

Фармация тарихы екі бөлімнен тұрады: жалпы және жеке дара фармацевтикалық (медициналық) пәндердің тарихы.

Фармацияның міндеттері:

Фармацияның жеке салаларының тарихы бір фармацевтикалық пәннің дамуына байланысты. Фармация тарихы мынадай мәселелерді зерттеуді алдына мақсат етіп қояды:

- Фармацияның дамуындағы құбылыстардың заңдылығын көрсету.
- Фармация тарихында дәрігерлік салалардың бір –бірімен жалғастығын айқындау.
- Фармацевтикалық ілімнің дамуын жалпы қоғам дамумен байланысты екенін көрсету арқылы ой -өрісті кеңейтіп, отанға деген сүйіспеншілікті арттыру.

Фармация тарихы зерттеу, іздену әдісіне үйретеді, емдеу дағдысына бағдарлайды. Ауру түрін анықтау, науқастан сақтану, оның алдын алу, сонымен бірге осы айтылғандардың маңызын түсіне білу фармация тарихын оқып және зерделеу арқылы болады. Фармация тарихының зерттеу көздері. Оларды бірнеше топқа бөледі:

- Материалдық деректер, археологиялық қазбаларда табылған заттар мен түрлі деректер (памятники т.б.).
- Жазбаша деректер.
- Ескерткіштерге таңба болып салынған белгілер.
- Этнографиялық деректер.
- Ауызша (фольклорлық).
- Лингвистикалық, жазба әдебиеттер.
- Фото, кино құжаттар, фанокүжаттар, жиындар, хаттар, маркалар.

Фармация тарихының дамуымен ажырағысыз байланыста. Ал әлем тарихы бірнеше кезеңдерге бөлінетіні белгілі. Сол кезеңдерге байланысты және әр мемлекеттік әлеуметтік –экономикалық жағдайына сәйкес даму жолдары кепілді түрде келесі нұсқа бойынша зерттеуге болады.

Әлем тарихының дәуірлері.

Тарихи дәуірлер	Кепілді түрде алынған мезгіл	Абсолюттік жас
Алғашқы қауым қоғамының тарихы.	Шамамен 2 млн. Жыл бұрын б.д.д. V-1 мыңжылдық	Шамамен 20.000 ғасыр (2 млн. Жыл)
Ежелгі заманның тарихы	Б.д.д. V мыңжылдық біздің дәуірінің 1 мыңжылдығының ортасы	Шамамен 40 ғасыр (4 мың жыл)

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 4 беті

Орта ғасырлар тарихы	476-1640 ж.ж.	Шамамен 12 ғасыр 1200 жыл
XX ғасырдан басталған тарих	1917 жылдан осы уақытқа дейін	100-ға жеткен жоқ.

Ертеден мәдениеті мен экономикасы өркендеген Шығыс мемлекеттерінде Қытай, Үнді және Мысыр елдері жатады. Бұл елдерде мәдениет және білімтану мен қатар медицина немесе емдеу ісі қарқындап өсті. Ежелгі Шығыс мемлекеттерінде науқасты емдеу екі бағытта дамып отырды:

1. Халық медицинасы.
2. Херургиялық емдеу (діни түсініктерге негізделген).

Шығыс мемлекеттерінің даму қарқыны алғашқы қауымдық құрылыстан, құлиеленушілік кезеңге басқа елдерге қарағанда ертерек өтуімен түсіндіріледі. Алғашқы жазу құралдарын (папирустарды, Ежелгі Үндістан шығармаларын, Ежелгі Қытай жазбаларын) зерттегенде әртүрлі емдеу әдістерімен қатар фармацевтикалық білімдердің дамығанын көреміз.

Ежелгі Мысыр (Египет) елінде емдеу ісінің дамуы.

Алғашқы жазба түрлерін оқып танысқанда, медициналық терминдер және дәрілік заттардың атаулары, сипаттамасы, дайындау тәсілдері, қолдану жолдары берілген. Мысалы, қазіргі уақытқа дейін 10-нан асық Ежелгі Мысыр папирустары зерттеліп отыр. Папирустағы көп жазулар медицина тақырыптарына арналған. Оның ішінде ең белгілі папирустың атауы «папирус Эверса» «Барлық мүшелерге арналған дәрі –дәрмек дайындау әдістері».

Ол өте көлемді папирустың жазылу уақыты 1550 жыл (б.э.д) 900-ге жуық рецептер берілген (асқазан –ішек ауруларына, өкпе ауруына, көз, құлақ, тіс, буын науқастарына).

Ежелгі Мысыр емшілері науқас адамды әр түрлі тәсілдермен емдеген, оның ішінде адам ағзасынан улы заттарды қуып шығу әдісі «босату» деп аталған. Босату әдісімен емдеу адам ағзасынан тер айдау, зор айдау, іс жүргізетін дәрі – дәрмектерді қолданумен қатар, әр түрлі диеталар қолданылған. Алғашқыда қарапайым дәрі-дәрмектер дайындалады: ұнтақтар жағар майлар, баспалар сірнелер. Дәрі-дәрмектердің негізі ретінде әсел, сүт, шарап пайдаланылады. Дәрілердің құрамында табылған көп қоспалардың атауы мен қасиеттері зерттелмейді.

Ежелге Үндістан медицинасы. Ежелгі Үндістан емшілері адам денсаулығы, ағзадағы оттегі, шырыштың (слизь), өттің оптималдық құрамына байланысты деп білген. Осы заттардың біреуінің мөлшері өзгерсе, адам науқасқа шалдығады деген ұғым болған. Ежелгі Үндістанда көбіне дәрілік өсімдіктер, оттың жалынын, кескіш құралдарын пайдаланған. Емшілер науқастардың салмағын, жас мөлшерін, жасына қарай, қызбалығына қарай белгілеп отырған. Ежелгі Үндістан атақты емшілерінің бірі Сушрута өзінен кейін ем кітабын қалдырды, онда 760 тан астам емдік өсімдіктер мен миниралды заттардың сипаттамасы берілген. Кейбір дәрі –дәрмектер осы уақытқа дейін толық зерттеліп болмады.

Ежелгі Қытай медицинасы. Ежелгі Қытай медицинасы дәстүрінің негізін философиялық «бірінші элементтік» оқулар (темір, су, ағаш, от, жер) және екі қарама – қарсы ілім (инь және янь) құрады. Осы айтылған заттардың байланысын өзгерісінен, адам ағзасында белгісіз процестер жүреді деген ұғымда болған, тепе-теңдік болса ден сау болады, тепе –теңдік бұзылса ауруға шалдығады. Ежелгі Қытай емшілеріне тән ерекше

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 5 беті

тәсілдердің бірі массаж, акупунктура (ине шаншу). Алғашқы қатарда қарама –қарса емдеу әдістері қолданылады: «ыстықты суықпен, суықты ыстықпен». Басқа да Шығыс елдерінің тұрғындары сияқты, мұнда да емдік өсімдіктер, минералды заттар, жануарлардың түрлі мүшелері, әр түрлі құралдар емдік мақсатта пайдаланылады. «Адамның ішкі дүниесі туралы трактат» еңбегінде 900 –ге жуық дәрі –дәрмектердің қасиеттері мен емдеу жолдарының негізгі принциптері көрсетілген. Онда адамның жоғарғы бөліктері (бас, мойын, кеуде) науқастанғанда емдік өсімдіктердің жұмысын немесе жоғарғы бөліктерін қолдану, орта бөлімдері (бел, кол, саусақ) жапырақ, сабақтарын. Терімен бұлшық еттерге -тамырларын, ішкі ауруларға, өсімдік шырынын ұсынып отырған. Ерте заманда жень – шень, лимонник, эфедра, чай, жуа, бұрыш, аконит сияқты өсімдіктер мен олардың жемістерінің қасиеттері белгілі болған. Жануарлардың мүшелері мен органдарынан пілдің терісі, жолбарыстың қаны, бауыры, жүрегі, тырнақтары, тасбақаның тасы кең қолданылады. Минералдар сары күкірт, темір, сынап, күміс және мырыш қосындыларының емдік қасиеттері медицинада белгілі болған.

4. Иллюстрациялық материал:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова , Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие . - Алматы :Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева. Г. И. Утегенова.-Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems"2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] :методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәнібойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300"Фармация":лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 6 беті

- дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5В110300-"Фармация": лекциялартезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
- УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
 - Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](#), ПАРОЛЬ [Libukma123](#)
 - Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
 - Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
 - Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
 - ОКМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
 - Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
 - «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
 - «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
 - "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
 13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласында мытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекітуді туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
 14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекітуді туралы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
 15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекітуді туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
 16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жанар редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
 17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекітуді туралы"» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
 18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекітуді туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
 19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекітуді туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 7 беті

20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ.
 Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2,
 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасына аумағына әкелу және Қазақстан Республикасына аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы.
 Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Фармация ғылым ретінде.
2. Фармация тарихы. Фармация тарихының міндеттері.
3. Фармацияның жалпы және жеке тарихы.
4. Медицина және фармация тарихын зерттеу көздері.
5. Дәстүрлі медицина. Дәстүрлі медицина. Ғылыми медицина.
6. Емдеу бүршіктерінің пайда болуы.
7. Алғашқы қауымдық жүйенің медицинасы және фармациясы.
8. Алғашқы қауымдық жүйеде Акушерия мен педиатрияның басталуы.
9. Медицина мен діннің рудименттері арасындағы байланыс.
10. Құлдық жүйеге қысқаша сипаттама беріңіз?
11. Ежелгі Шығыс елдеріндегі жазудың өнертабысы. Қытайда, Египетте, Үндістанда медицина мен фармацияны зерттеу көздері.
12. Құлдық кезеңнің дәрігерлері қандай медициналық көмек көрсетті? Дәрігерлер-кәсіби мамандар.
13. Бұл жреческая, храмовая медицина? Емдеу ісіндегі діни қызметкерлердің рөлі.
14. Ежелгі қытай медицинасы және фармациясы. Ежелгі Қытайдағы науқастарды емдеу принципі.
15. Чжэн-цзютерапия дегеніміз не?
16. Ежелгі Үндістанның медицинасы мен фармациясын зерттеу көздері.
17. "Ману заңдарының жиынтығы", "ведас".
18. Ежелгі Египеттегі Медицина. Египет медицинасын зерттеу көздері.
19. Төрт негізгі шырынның (жер, су, ауа, от) гуморальдық ілімі.
20. Пневмо туралы ілім.
21. Месопотамиядағы Медицина.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 8 беті

№2 Дәріс

1. Тақырыбы: Ежелгі әлемдегі фармация. Орта ғасырдағы фармация.

2. Мақсаты:

- Ежелгі Греция мен Римдегі медицина мен Фармацияның дамуы.
- Ежелгі грек медицинасының жарқын өкілдері Асклепий, Гигиена, Парацельс.
- Гиппократ-ұлы ғалым дәрігер, дәрігер.
- К. Гален. Гален препараттарының пайда болу тарихы.
- Орта ғасырдағы фармацияны дамыту.
- Орта Азиядан алғашқы дәріханалардың ашылуы
- Авиценна, ар-Рази және т. б. орта ғасырлардағы ұлы ғалымдардың қосқан үлесі.

3. Дәріс тезистері:

Көне дүние мемлекеттері Греция және Ежелгі Рим халықтары жерорта теңізі жағадауларын мекендеген. Тарихи және дәрілік көздері ескерткіштерден, археология мәліметтерінен, этнографиядан алынған. Грек мифологиясының бастамасы Эгей теңізі бассейні халықтарының мыңжылдық тарихында жатыр. Грек тілдік дәстүрлері б.э.д. II мыңжылдықта өте жоғары дәрежеде гүлдене түсті. Ежелгі Грецияда құдайларды атропимморфины ойларды:

Оларды адам түрінде елестетіп, барлық адамдық қасиеттерді оларға бөлді. Эллада б.э.д. V^{ғ.} э.э Асклепия емдеуші құдай ретінде танылды. Ол Трояндық соғыс кезінде дарынды дәрігершілік жасаған Рессали хан мен жанұялық дәрігершілік мектептің басшысы Асклепий болуы мүмкін деген болжамдар айтады. Грек мифологиясында Асклепий –Апполон, күн сәулесі, ән мен поэзия және құдайлар емшісі және емшілері құдайдың баласы. Аңыз бойынша Асклепийді әкесі өлім аузында жатқан анасының құрсағынан Апполон кесіп алған. Оған дәрігершілікті әкесі тәриелеуге тапсырған Кентров Хирон үйреткен. Уақыт өте келе ол өзінің ұстазына өзінің науқастарды емдеп қана қоймай, өлгендерді де тірілте алатын болды. Ол Қос билеушісінің қызына үйленеді, кейін осы қала Ежелгі Грецияның медицина білімінің орталағының бірі болып есептелінеді. Осы жерде асклепидтер тегі дамыды. Қоста туылған Гиппократта өзін оның ұрпағымын деп санаған. Асклепийдің балаларының ішінде: Гигиен –денсаулық құдайы, барлығын емдеуші Панакея –дәрімен емдеудің қолдаушысы, Махаон –атақты әскери хирургі, Подалирий –ішкі ауруларды емдейтін болған. Аналитикалық аңыздарда Асклепийдің атрибуты болып, ежелгі заманда ақылдылық белгісі болып есептелген жылан болған. Асклепийді қолында жылан оралған таяғы бар етіп бейнелесе, Гигиенны әдемі әйел ретінде, басында диадемасы, кесемен қоректендіріп тұрған жыланы бар ретінде бейнелеген. Осыдан жылан оралып тұрған кесеші медицина ғылымының негізгі таңбасы болып есептеледі. Ежелгі Гранияның тарихы полистік кезеңі медицина тарихында маңызды 2 көрініспен белгіленеді:

- 1) б.э.д. V^{ғ.} ғ. ежелгі грек философиясының құрылуы.
- 2) Шіркеулік емдеушілердің болуы.

Гиппократ туралы алғашқы биографиялары ол қайтыс болғаннан кейін бірнеше жүзжылдықтар өткен соң жазылды. Б.э.д. 300 жуық дейін жазылған барлық медициналық жазбалар «Гиппократ жинағына» біріктірді. Көптеген зерттеушілер бұл жинақтағы «Афоризмдер», «Трогностика», «Эпидемиялар», «Ауа, су, жер туралы»,

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		Б044-40/11 51 беттің 9 беті

«Сынақтар туралы», «Бас жарақаттары туралы», «Ежелгі медицина туралы» және еңбектер Гиппократтікі деп есептейді.

«Гиппократ жинағында» сонымен бірге тіс және ішек аурулары туралы да жазылған. Оларды емдеу үшін наркотикалық дәрілік заттарды, шөп тұнбаларымен шаю, қайнатпалармен шаю, тырыстырғыш дәрілік заттарды қолдану туралы да жазылған. «Гиппократ жинағы» классикалық кезеңнің медициналық ежелгі грек еңбектерінің энциклопедиясы болып табылады. Онда 250 өсімдік және 50-жануар текті дәрілік заттар көрсетілген. «Гиппократ жинағында» дәрігерлік этикаға қатысты 5 шығарма бар, олар «Акт», «Заң», «Дәрігер туралы», «Ізгілікті қарым –қатынас туралы» және «Бұйрықтар». Ежелгі Грецияның медицина тарихында алатын орны өте көлемді. Сол кездегі дәрігер беретін Гиппократтың анты қазіргі кездегі медицина саласындағы оқу орнында беріледі. Грецияның сол кездегі атақты дәрігерлері тапқан жаңалықтары қазіргі кезде де медициналық практикада кеңінен қолданылады.

Ежелгі Рим мемлекеттеріндегі дәрітану.

Ежелгі Рим елендегі дәрітанудың дамуы емші, дәрігер, тәнтанушы Клавдия Галенмен (131-201 б.э.д.) байланысты. Ол емдеу тәжірибесінде «ұқсасты ұқсастықпен», «қарама –қарсыны қарама -қарсылықпен», «табиғатқа көмектесу» принциптерін алға қойды. Гален науқастарды емдеуге әсер етуші элементтерді өсімдіктерден, минералды заттардан бөліп шығару әдістерін қолданды. Гален өзінің еңбектерінде ұнтақтардың, жағар майлардың, пластырлердің, термактердің, бастырмалардың дайындау жолдарын көрсеткен. Римде өзінің дәріханасында осы дәрілерді дайындаумен айналысқан.

4.Иллюстрациялық материал:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

6. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова , Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
7. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие . - Алматы :Эверо, 2015. - 608 с
8. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева. Г. И. Утегенова.-Жасулан 2021
9. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems"2021
10. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] :методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

ONȚUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені	51 беттің 10 беті	

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300 «Фармация»: лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент: Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-«Фармация»: лекциялар тезисі. - Шымкент: Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](http://www.studmedlib.ru), ПАРОЛЬ [Libukma123](http://www.studmedlib.ru)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Зан» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекітуді туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекітуді туралы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекітуді туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекітуді туралы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 11 беті

18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың өтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасына аумағына әкелу және Қазақстан Республикасына аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Ежелгі Греция және Рим мемлекеттерінің географиялық орналасуы.
2. Ежелгі Грециядағы дәрітанудың дамуы.
3. Гиппократ.
4. Ежелгі Рим медицинасы және емдеу әдістері. Клавдия Гален.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 12 беті

№3 Дәріс

1. Тақырыбы: Халыққа фармацевтикалық көмекті ұйымдастырудың негізгі принциптері. GPP ұлттық стандарты

2. Мақсаты: білім алушыларға ҚР тұрғындарына фармацевтикалық көмек көрсетудің негізгі қағидалары туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Халықтың денсаулығын сақтау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптерін негізге ала отырып, Республика тұрғындарына дәрі-дәрмектік көмекті көрсетудің қағидаларына келесілерді жатқызуға болады:

- тұрғындарға көрсетілетін дәрі-дәрмектік түрлі меншіктегі дәріханалық ұйымдар арқылы ұйымдастырып, мемлекет тарапынан реттеу;
- дәрі-дәрмектік көмектің көрсетілу деңгейін қалалық және ауылдық тұрғындарға бірдей мөлшерде жүргізе отырып, оларға мейлінше жақындату;
- дәрі-дәрмектік көмекті қамтамасыз етуді фармацевтикалық ғылым мен тәжірибелердің бірлігі негізінде ұйымдастырып жүргізу;
- фармацевтикалық қызметтің сапасын мемлекет тарапынан қамтамасыз ету;
- тұрғындарға дәрі-дәрмектік көмек көрсетудегі мемлекеттік саясатты дәрілік заттарды, медицина бұйымдарын, медициналық техникаларды тұтынудың қысқа және ұзақ мерзімді жобалануы негізінде жүргізу.

Республика тұрғындарын дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ету денсаулық сақтау саласындағы мемлекеттік саясаттың құрамды бөлігі болып саналады. Фармацевтикалық саланың дамуы еліміз үшін әлеуметтік, экономикалық және стратегиялық жағынан маңызды болып табылады.

Елімізде экономикалық қайта құрылу жылдары фармацевтикалық салада үлкен өзгерістер болды. Тұрғындарды дәрі-дәрмектермен қамтамасыз етудің Кеңестер дәуірінде қалыптасқан жүйесінің орнына фармацевтикалық нарықтық жүйе қалыптасты. Нәтижесінде ірі фармацевтикалық компаниялар, фирмалар және дәріханалық ұйымдар пайда болды. Отандық фармацевтикалық және медициналық өнеркәсіп қарқынды дамуын бастады.

Қазақстан Республикасының дәрі-дәрмектік саясаттың мақсаты – тұрғындарды қауіпсіз, тиімді және сапалы дәрілік заттармен медицина бұйымдарымен және медициналық техникалармен үзіліссіз, уақытында, жоғары сапалы деңгейде қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы дәрі-дәрмектік саясаттың негізгі міндеттеріне келесілер жатады:

- тұрғындардың қауіпсіз, тиімді және сапалы дәрілік заттарды тұтынуларына жағдай жасау;
- дәрілік заттар айналысы саласында, оның ішінде дәрілік заттар өндірісіне, дәріханалық ұйымдардан босатылып – өткізілуіне және тиімді пайдаланылуына мемлекет тарапынан жүйелі түрде реттеу, бақылау-қадағалау жұмыстарын күшейту;
- фармацевтикалық ғылымдарды дамыту, нәтижесінде қол жеткізілген жетістіктерді тәжірибелік тұрғыда қолдануды жүзеге асыру;

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 13 беті

- шетелдік дәрілік заттарға тәуелділікті азайту, отандық ғылымдардың ғылыми-зерттеу жұмыстарының негізінде дәрілік заттар өндірісін дамытудың басымдылығын қамтамасыз ету;
- елімізде стратегиялық маңызы бар дәрілік заттар өндірісін дамыту;
- отандық жаңа дәрілік заттарды, бірінші кезекте қауіпті және әлеуметтік маңызды ауру түрлерін емдеуде қолданылатын дәрілерді өндіруге қолайлы жағдайларды жасау;
- дәрілік заттардың сапасын және дәріханалық ұйым, кәсіпорындар жұмыстарын халықаралық стандарттар талаптарына сәйкестендіру шараларын жүргізу;
- Қазақстан Республикасында дәрілік заттар айналысы саласын реттейтін құқықтық-нормативтік базаны нағайту;
- халықаралық тәжірибелерді ескере отырып, дәрілік заттар айналысы саласында басқару, ақпараттық және бақылау, қадағалау жүйелерін жақсарту;
- халықаралық ынтымақтастық байланыстарды дамытудың негізінде әлемдік фармацевтикалық нарыққа енуді және фармацевтикалық мамандардың кәсіби білім деңгейлерін жоғарылату.

Тұрғындарға дәрі-дәрмектік көмек көрсету – денсаулық сақтау саласының ажырамас құрамды бөлігі болып саналады. Дәрі-дәрмектік көмек халықаралық денсаулықтарын нығайтуға, азаматтардың жұмыс істеу қабілеттіліктерін жоғарылатуға және өмір сүру ұзақтығын қамтамасыз етуге ықпалды түрде әсер етеді.

Фармацевтикалық мамандардың кәсіби деңгейлерін жоғарылату, фармацевтикалық жүйені дамыту, тұрғындарды және емдеу-профилактикалық мекемелерді қажетті дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ету мемлекет тарапынан бақыланады.

Фармация саласының дамуын жоспарлауда, оның ішінде дәрі-дәрмектердің керекті мөлшерін анықтауда алыс және жақын шет елдерде жинақталған озық әдіс-тәсілдер, дәрілік заттарды өндірудегі жаңа технологиялар мен ғылыми жетістіктер бірге қолданылады.

Қазақстан Республикасында отандық фармацевтикалық өнеркәсіп саласын дамытуда дәрі-дәрмектердің өндірілуі және медицина саласында қолданылуы өкілетті органдармен бекітілген арнайы нұсқаулар арқылы анықталады. Жаңа дәрілік заттарды шығару үшін Денсаулық сақтау министрлігінің рұқсаты керек. Аталған рұқсат кең деңгейде жүргізілген клиникаға дейінгі, клиникалық және эксперименталды-фармацевтикалық талдау-зерттеу, фармакопоялық тексеру жұмыстарының нәтижесінде жоғарғы дәрежедегі емдік әсері бар дәрілік заттарға беріледі.

Жаңадан шығарылған дәрілік заттардың медицина саласында емдеу-профилактикалық бағытта қолдануға болатындығын анықтау екі негізгі талапқа сәйкес жүргізіледі:

1) Клиникалық, токсикологиялық және фармакологиялық зерттеулер нәтижелерінде анықталған дәрілік заттың жоғарғы дәрежедегі терапевтік әсері.

2) Дәрілік заттың құрамы, дәрілік түрі және тазалығы туралы зерттеулер нәтижелерінің жаңа дәрілік заттардың сапасына қойылатын фармакопоялық талаптарға сәйкес келуі.

Дәрілік заттың өндіру, тұтыну және сақтау сатыларында мемлекеттік фармакопояның (МФ), басқа да нормативтік-техникалық құжаттардың талаптары сақталып, тұрғындарға көрсетілетін дәрі-дәрмектік көмектің сапасына кепілдеме беріледі.

Денсаулық сақтау ісін дамытуды одан әрі жақсарту медициналық және фармацевтикалық мамандардың кәсіптік білім деңгейлеріне байланысты. Сондықтан орта

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 14 беті

және жоғарғы фармацевтикалық кәсіптік білім беру орындарында оқу үдерісін теориялық білімді тәжірибемен ұштастыру, мамандық алғаннан кейін кәсіптік білім деңгейін жоғарлатуды жақсарту, мамандарды аттестациялау жұмыстарын жетілдіру қарастырылуда.

Қазақстан Республикасында нарықтық экономика талаптарына сәйкес денсаулық сақтау ұйымдарының материалдық-техникалық базалары нығайтылып, дәрі-дәрмектермен қамтамасыз етілуі жақсаруда. Әсіресе ауыл тұрғындарына көрсеттетін медициналық және дәрі-дәрмектік көмектердің сапасын жақсарту міндеттірі қойылуда.

Фармацевтикалық қызмет – дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы өндіру, дайындау, көтерме және бөлшек саудада өткізу бойынша денсаулық сақтау саласында жүзеге асырылатын қызмет.

Тұрғындарға кепілді мөлшерде көрсетілетін ақысыз, жеңілдетілген дәрі-дәрмектік көмекті ұлғайту көзделуде.

Елімізде дәрілік заттар өндіретін фармацевтикалық кәсіпорындар саны өсіп, дәрі-дәрмектер туралы анықтама-ақпарат және жарнама жұмыстарының жүргізілуі жақсаруда.

Қазақстан Республикасында денсаулық сақтау ісі мен фармация саласын дамыту мемлекеттік тұрғыда халықаралық байланыстарды ескеріп, тұрғындарды қауіпсіз, тиімді, сапалы медициналық және дәрі-дәрмектік көмекпен қамтамасыз етуді үнемі жақсарту негізінде жүзеге асырылады.

Дәріханалар мен дәріхана қоймаларының санаты ҚР заңнамасында белгіленген тәртіппен денсаулық сақтау ұйымын аккредиттеу процесінде белгіленеді немесе расталады.

Дәріханалардың, дәріхана қоймаларының санаты мен құрылымын анықтауға арналған өлшем олар жүзеге асыратын фармацевтикалық қызметтің көлемі мен түрлері болып табылады.

Фармацевтикалық қызметтің көлемі мен түрі бойынша дәріханалар үш санатқа бөлінеді.

Дәріханаларға I санатты жүзеге асыратын дәріханалар теңестіріледі:

1. құрамында есірткі, психотроптық заттар мен прекурсорларды қоса алғанда, негізгі (өмірлік маңызы бар) дәрілік заттардың толық тізбесін қабылдау, сақтау, өткізу;
2. медициналық мақсаттағы бұйымдарды және көзілдірік оптиканы қабылдау, сақтау, өткізу;
3. дәрілік формаларды, оның ішінде асептикалық және стерильді дайындау

II санаттағы дәріханаларға жүзеге асыратын дәріханалар теңестіріледі;

1. құрамында есірткі, психотроптық заттар мен прекурсорларды қоса алғанда, негізгі (өмірлік маңызы бар) дәрілік заттар тізбесінің кемінде 70% - ын қабылдау, сақтау, өткізу.
2. медициналық мақсаттағы бұйымдарды және көзілдірік оптиканы қабылдау, сақтау,

I және II санаттағы дәріханалар үшін көрсетілген қызмет түрлерін жүзеге асыру үшін мынадай құрылымдық бөлімшелер ұйымдастырылады: I санаттағы дәріханада:

1. дәрілікзаттарқорыбөлімі;
2. рецептуралық-өндірістікбөлім;
3. дайындәрілікзаттардыөткізубөлімі;
4. дәрігердіңрецептісіздәрілікзаттардыөткізубөлімі;
5. көзілдірік оптика бөлімі;

II санаттыдәріханада:

1. дәрілікзаттарқорыбөлімі;

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 15 беті

2. дайын, оның ішінде дәрігердің рецептісіз босатылатын дәрілік заттарды сату бөлімі;
3. көзілдірік оптика бөлімі.

Фармацевтикалық қызмет түрлерін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарына сай келетін барлық қалғандаріханалар ІІІ санаттағы дәріханаларға теңестіріледі.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с.
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5В110300 "Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5В110300-«Фармация»: лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](http://www.studmedlib.ru), ПАРОЛЬ [Libukma123](http://www.studmedlib.ru)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 16 беті

10. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P190000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы.
Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 17 беті

6.Бақылау сұрақтары(Feedback кері байланысы):

1. ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің құрылымы және негізгі міндеттері?
2. Дәрілік заттар айналысы саласында мемлекеттік бақылаудың жүргізілуі?
3. Фармацевтикалық көмекті көрсету концепциясы? Деп нені түсінеміз?
4. Халықтың денсаулығын сақтау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 18 беті

№4 Дәріс

1. Тақырыбы: Дәрілік заттарды рецептпен босатуды регламенттеу

- 1. Мақсаты:** дәрі-дәрмектерді жіберу және рецепт қабылдау бойынша дәріхананың жұмысын ұйымдастыру бойынша жүйелі білімді қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Рецепт-оны жазып берген маманның фармацевтке дәрі дайындау және босату туралы жазбаша өтініші. Рецепт дәрі-дәрмектерді дәріханадан босату үшін негіз болатын медициналық құжат болып табылады; заңды құжат, өйткені рецепт жазып берген дәрігер, рецепт қабылдаған және дәрі-дәрмекті босатқан провизор және ЕП дайындаған фармацевт дәрі-дәрмек дұрыс жазылмаған, дайындалған және босатылмаған жағдайда заңды жауапкершілікте болады; дәрі-дәрмектің құнын науқас төлейді немесе әр түрлі деңгейдегі бюджеттерден дәріханаға өтейді.

Рецептілерді Денсаулық сақтау ұйымдарының медицина қызметкерлері бекітілген нысандағы бланкілерде жазады. Рецепттер рецепт жазып берген медицина қызметкерінің қолымен және жеке мөрімен куәландырылады.

Тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі шеңберінде амбулаториялық деңгейде дәрілік заттар мен медициналық мақсаттағы бұйымдарды алуға арналған рецепттер жазып беріледі, электрондық түрде автоматтандырылған жүйеде есепке алынады.

Форс-мажорлық жағдайлар туындаған жағдайда рецепттерді жазу қолмен жүзеге асырылады.

Дәрілік заттарды тегін немесе жеңілдікті жағдайларда алуға арналған рецепттерге медициналық ұйымның бұйрығымен айқындалған уәкілетті адам қосымша қол қояды және денсаулық сақтау ұйымының "рецептілер үшін" мөрімен куәландырылады.

Ауылдық елді мекендерде дәрігерлер болмаған жағдайда рецепттерді науқастарды амбулаториялық қабылдауды жүргізетін орта медицина қызметкерлері жазып береді.

Қазақстан Республикасында тіркелмеген және қолдануға рұқсат етілмеген дәрілік заттарға рецепттер жазылмайды.

Рецептілер науқастың жасын және дәрілік заттың құрамына кіретін ингредиенттердің әсер ету сипатын ескере отырып жазылады.

Дәрілік заттарды тегін немесе жеңілдікпен алуға рецепттің мазмұны мен нөмірі науқастың амбулаториялық картасында көрсетіледі.

Рецептер латын тілінде, бланкіде көзделген барлық бағандарды міндетті түрде толтыра отырып, дәрілік заттардың халықаралық патенттелмеген немесе сауда атауымен анық жазылады, қолдану тәсілі тиісті бағанда мемлекеттік немесе орыс тілдерінде дозасын, жиілігі мен қабылдау ұзақтығын көрсете отырып жазылады. Жалпы нұсқаулармен ("белгілі", "ішкі", "сыртқы") шектелуге жол берілмейді. Рецептке түзетулер енгізуге жол берілмейді.

Тегін немесе жеңілдікті негізде дәрілік заттарды, құрамында 8-оксихинолиннің туындылары, гормондық стероидтер, клонидин, анаболикалық стероидтер, кодеин, тропикамид, циклопентолат, трамадол, буторфанол бар дәрілік заттарды алуға арналған

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 19 беті

бір рецептуралық бланкіде дәрілік заттың бір атауы, ал қалған дәрілік заттарға екі атаудан аспайтын атауы көрсетіледі.

Дәрілік затты бір реттік жоғары дозада жазып берген кезде дәрігер рецептіде дәрілік заттың дозасын жазумен және леп белгісі арқылы белгілейді. Дәрігер осы талапты сақтамаған жағдайда фармацевтикалық қызметкер тіркелген дәрілік затты белгіленген жоғары бір реттік дозаның жартысына береді.

Рецептілер стационарлық көмек көрсететін денсаулық сақтау ұйымдарында ғана қолданылатын дәрілік заттарға жазылмайды.

Дәрілік заттарды, оның ішінде тегін және жеңілдікті шарттармен босатылатын дәрілік заттарды алуға арналған рецептілер 1 ай бойы жарамды.

Шығарылған дәрілік препараттың саны науқастарға емдеу курсы есебінен, ал тұрақты ұзақ емдеуді қажет ететіндерге үш ай есебінен көрсетіледі.

Осы Ереженің 11-тармағында көрсетілген дәрілік заттарды алуға арналған рецептілер олар жазылған күннен бастап 10 күнтізбелік күн ішінде жарамды.

Босатылған дәрілік заттарға рецептілерді тегін негізде сақтауды фармацевтикалық қызметтерді жеткізуші 3 жыл бойы жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау ұйымдарында жазып берілген дәрілік заттарға арналған рецептілер, дәрілік заттарды тегін және жеңілдікпен босатуға арналған рецептілерді қоспағанда, республиканың бүкіл аумағында жарамды.

Рецепттерді қабылдау және олар бойынша ДЗ жіберу кезінде белгілі бір әрекет алгоритмін ұстану қажет.

Бірінші кезеңде дәріхана қызметкері дәрілік жазбаның *рецептуралық бланкісі нысанының сәйкестігін*, белгіленген жазу ережелеріне міндетті және қосымша деректемелердің болуын тексеруі тиіс.

Дәрілерге ақы төлеу тәртібіне және олардың құрамына кіретін дәрі-дәрмектердің әсер ету сипатына қарамастан, кез келген рецепті мынадай *негізгі(міндетті) деректемелерді* қамтуы тиіс:

- ЕПМ мөртабаны (ЕПМ атауын, оның мекен-жайын және телефонын көрсете отырып));
- рецепт жазып берілген күні;
- Науқастың Т. А. Ә. және оның жасы;
- Дәрігердің Т. А. Ә.;
- ДЗ атауы мен саны;
- ДЗ қолданудың толықтәсілі;
- дәрігердің қолы және жеке мөрі.

Рецепттердің *қосымша деректемелері* ДЗ
құрамына және рецептуралық бланктің нысанына байланысты.

Дұрыс жазылған Рецепт, таксацияланады,
яғни оның бөлшек бағасы анықталады. Дәрілік препараты келіп түскен рецепт бойынша босату мүмкіндіктері туралы объективті шешім қабылдау мақсатында провизор оның фармацевтикалық сараптамасын жүргізеді.

Рецептінің фармацевтикалық сараптамасы —
дәріханаға келіп түскен рецептілердің рецептілерді жазып беру және олар бойынша дәрілерді босату Ережелері бойынша қолданыстағы регламенттергесәйкестігін бағалау.

Рецептілерді фармацевтикалық сараптау процедурасына рецепт
жазып берген адамның құқықтылығын анықтау жөніндегі негізгі кезеңдер кіреді; рецепт

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 20 беті

бланкісінін санының сәйкестігі; рецепт
 жазып берудің белгіленген ережелерінен негізгі және қосымша деректемелердің болуы;
 рецептінің дәріханалық ұйымнан берілетін дәріні жіберудің белгіленген тәртібіне сәйкестігі
 рецептінің қолданылу мерзімі.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с.
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж. М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек. / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300 "Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-"Фармация": лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](http://www.studmedlib.ru), ПАРОЛЬ [Libukma123](http://www.studmedlib.ru)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Ak Nur Press» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторий <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		Б044-40/11 51 беттің 21 беті

10. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P190000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы"» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 22 беті

1. Дәрі-дәрмекті қабылдау және жіберу бойынша дәріхананың жұмысын ұйымдастыру қалай жүзеге асырылады?
2. Рецептке түсінетін не?
3. Рецептуралық бланкілердің қандай түрлерін білесіз?
4. Рецепттілерді жазудың жалпы ережелерін атаңыз.
5. Рецептке фармацевтикалық сараптама қалай жүргізіледі?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 23 беті

№5 Дәріс

1. Тақырыбы: Дәріханалар жағдайында дәрі-дәрмек дайындауды ұйымдастыру

2. Мақсаты: білім алушыларды дәріханаларда дәрілерді дайындауды және дәрілердің сапасын дәріхана ішілік бақылауды ұйымдастырумен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Дәріханалық жағдайда дәрілік формаларды дайындау жұмысын жоғарғы және орта фармацевтикалық білімі бар мамандар жүргізеді.

Дәріханалардың дәрілік формаларды дайындау іс-әрекеті рецептерде жазылатын дәрілік формалардың құрамы мен түрлеріне, дайындалатын дәрінің құрамының күрделілігіне, дайындалған дәрілік заттың тұрақсыздығына және құрамы әртүрлі дәрілік заттарды бір жұмыс орнында дайындауды ұйымдастыру мүмкіншілігіне байланысты анықталады.

Дәріханаларда өндірістік іс-әрекеттерді жүргізу үшін арнайы ассистенттік бөлме жабдықталады. Ассистенттік бөлме арнайы дәріханалық мебельдермен, жабдықтармен, приборлармен қамтамасыз етіледі. Атап айтқанда, дәрілік формаларда дайындау, араластыру, сүзу, бөлшектеу, орау-буу, тығындау жабдықтарымен; улы, наркотикалық дәрілік заттарды және этил спиртін сақтауға арналған арнайы сейф, шкафтармен, штангласстармен, салмақ пен көлемді өлшеу құралдарымен және дәрілерге химиялық бақылау жүргізу үшін қажетті реактивтермен қамтылады.

Дәріхананың жұмыс көлеміне байланысты ассистенттік бөлмеде бірнеше жұмыс орыны ұйымдастырылады:

- ішке қолдануға арналған дәрілік формаларды дайындау үшін;
- сыртқа қолданылатын дәрілік формаларды дайындау үшін;
- ішке қолданылатын дәрілік формаларды бөлшектеу үшін;
- емдеу-профилактикалық ұйымдардың дәрілік формаларын дайындау үшін;
- емдеу-профилактикалық ұйымдардың дәрілік формаларын бөлшектеу үшін.

Жұмыс көлемі үлкен ірі дәріханаларда рецептер бойынша дәрілік формаларды дайындауда ішке қолданылатын сұйық, дәрілік формаларды, ұнтақтар мен пилюлаларды, сыртқа қолданылатын майлар мен сұйық дәрілік формаларды және стерильді дәрілік заттарды жасау орындары бөлініп ұйымдастырылады.

Ассистенттік столда қосымша қызметтермен айналысу үшін фасовщиктердің жұмыс орындары бөлінеді. Жұмыс көлемі аз кішкене дәріханаларда дәрілерді дайындау және дайындалған дәрілердің сапасын тексеру үшін бір жұмыс орыны ұйымдастырылады.

Дәрілерді дайындаушы фармацевт немесе фармацевт ассистент өздерінің жұмысында дәрілік заттар айналысы саласындағы ҚР заңдылық актілерді, ҚР ДСМ бұйрықтарын, басқа да нормативтік құжаттарды басшылыққа алады. Дәрілік формаларды дайындаушы фармацевт, фармацевт ассистенттің рецептуралық-өндіріс бөлімінің меңгерушісіне, орынбасарына, фармацевт-аналитикке тікелей бағынуы дәріханалық ұйымның басшылығымен айқындалады.

Ассистенттік бөлмедегі дәрілік формаларды дайындаушы фармацевт ассистент рецептер бойынша дәрілерді дайындайды және фасовщиктердің жұмыстарына басшылық жасайды.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 24 беті

Дәрілерді дайындаушы фармацевт- ассистенттің міндеттері:

- рецептер бойынша дайындау технологиясын сақтай отырып, рецепте жазылған дәрілік формаларды уақытында дайындау; «sito» және «statum» белгілері бар рецептер бойынша жазылған дәрілік формаларды бірінші кезекте дайындау;
- бекітілген тәртіптерге сәйкес барлық дайындалған дәрілік формаларға жазбаша бақылау паспорттарын толтыру;
- ұнтақтарды бөлшектеу, ерітінділерді сүзу т.б. барлық қосымша жұмыстарды фасовщиктерге тапсыру және оларға жұмыс ерекшеліктерін түсіндіру;
- кіші механикаландыру құралдарын, салмақты өлшеу прибор, аппараттарын қолдана білу;
- жұмыс орнына керекті құрал-жабдықтарды алдынала дайындау, жұмыс уақытын тиімді пайдалану;
- жұмыс орнында санитарлық ереже талаптарын сақтау;
- дәріханада жүргізілетін материалды-құнды заттарды инвентаризациялауға қатысу;
- өзінің кәсіптік мамандық деңгейін үнемі жоғарлату, жұмысында озық тәжірибелер мен ғылыми жетістіктерді қолдану.

Дәрілік форманы дайындау алдында фармацевт ассистент рецепті асықпай оқып, ингредиенттердің сыйымдылығын және дозаларын тексереді. Фармацевт ассистент дәрілік форманың дұрыс дайындалуына және сапасына жауапты болады.

Дайындалған дәрілік формаларға фармацевт ассистент нөмірін жапсырып, жазбаша бақылау паспортын толтырады, рецепке қолын қояды. Дайындалған дәріні рецептісімен және жазбаша бақылау паспортымен фармацевт-технологқа береді.

Құрамында күшті әсерлі, улы және наркотикалық заттар бар дәрілерді дайындау

ҚР Үкіметінің қаулысы бойынша юристік және жеке тұлғаларды наркотикалық және психотроптық заттармен жұмыс істеуге жіберу ережелері бекітіледі. Дәріханалық ұйымдарда наркотикалық және психотроптық заттармен жұмыс істеуге фармацевтикалық қызметкерлерді жіберу дәріханалық ұйым басшысының еңбек шарты негізінде жасалған рұқсатымен жүргізіледі. 18 жасқа толмағандар наркотикалық және психотроптық заттармен жұмыс істеуге жіберілмейді.

Дәрілер дайындау үшін қажетті наркотикалық дәрілік заттарды ассистенттік бөлмеге беру материалдық жауапкершіліктегі тұлғалар арқылы жүргізіледі.

Дайындалатын дәрілік форманың құрамына кіретін улы және наркотикалық дәрілік заттарды фармацевт ассистент бөлім меңгерушісінен, оның орынбасарынан немесе басқа арнайы жауапты қызметкерден алады. Рецептін артына улы және наркотикалық заттың атауы, мөлшері жазылып, жіберушінің және алушы фармацевт ассистенттің қолдары қойылады. Алынған заттар сол мезетте дәрілік форманы дайындауда қолданылады, дәрі дайындалған бойда бақылауға беріледі және босатылғанға дейін арнайы жабық шкафтарда сақталады.

Дәріханалық жағдайда дайындалған дәрілердің жарамды мерзімдері мен сақталу жағдайлары ҚР ДСМ бұйрығымен анықталып бекітіледі.

Дәрілердің асептикалық жағдайда дайындалу ерекшеліктері

ҚР ДСМ нұсқауына сәйкес инъекцияға арналған ерітінділер, көз тамшылары мен майлары, жаңа туған балаларға арналған дәрілік формалар, сыртқа қолданылатын кейбір ерітінділер дәріханаларда асептикалық жағдайда дайындалады. Асептикалық жағдайды қамтамасыз ету үшін дәріханаларда асептикалық блок жабдықталады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 25 беті

Асептикалық блок - микробиологиялық және басқа да ластанудан сақтану мақсатында арнайы бөлініп, жабдықталып пайдаланылатын дәріхананың бөлмесі.

Асептикалық блок шлюзден, асептикалық бөлмеден (дәрілік формалар дайындалатын), стерилизациялау және дистилляциялау бөлмелерінен тұрады. Асептикалық блоктың бөлек кіру есігі немесе басқа бөлмелерден шлюз арқылы бөлінеді. Блокқа кірер жерде дезинфекциялық реітінділермен суланған резина ковриктері төселінеді.

Асептикалық блоктың шлюзінде стерильденген киімдерді сақтайтын шкаф, киінуге арналған отырғыш, қол жуғыш, айна, электрқұрғатқыш орналастырылады.

Асептикалық бөлмеде секциялы - жиналмалы ассистенттік стол, дәрілік заттарды сақтауға арналған шкаф, айналма, дәрілік формалардың құйылған ыдыстарын жабу, тығындау-аппараттары орналасады. Асептикалық стол терезеден 1м қашықтықта қойылады. Асептикалық бөлменің ауасын зарарсыздандыру қабырғаға 1,8 - 2м жоғарғылықта орналастырылған бактерицидтік лампалар арқылы жүргізіледі. Бактерицидтік лампалар бөлмеде адам болған жағдайда 1 Вт 1 м³ көлемді, ал адам болмағанда 2-3 Вт 1 м³ көлемді қамтитын есеппен анықталып орналастырылады.

Дәріханада стерильді ертінділердің дайындалуы және сапасының бақылануы Мемлекеттік фармакопоя, стерильді ертінділерді дайындаудың әдістемелік нұсқаулары, бұйрықтар мен нұсқаулардың талаптарына сәйкес жүргізіледі. Дайындалған ертінділердің сатылық бақылауларының нәтижелері сәйкесті журналға тіркеліп отырады.

Дәрілік формаларды асептикалық жағдайда дайындауға керекті ыдыстар, қосымша материалдар, мақталы тампондар т.б. алдын-ала стерилизацияланады.

Тазартылған су, инъекцияға арналған су, дәрілік заттар және қосымша материалдар нормативтік құжаттардың талабына сәйкес болуы керек.

Бір жұмыс орнында бір мезгілде құрамында әртүрлі дәрілік заттар бар бірнеше стерильді ертінділерді немесе құрамында бір дәрілік зат бар, бірақ әртүрлі концентрациядағы стерильді ертінділерді дайындауға тиым салынады.

Ертінділер дайындалғаннан кейін құйылған ыдыстар тығындалып, үстінен пергамент қағазымен жабылып, қағаздың шетінен 3х6 см көлемінде тілше қалдырылып байланады. Қалдырылған пергамент қағазының тілшесінде дәрінің құрамы, концентрациясы көрсетіліп, дайындаған фармацевт немесе фармацевт ассистент қолын қояды. Дайындалған ертінділерді стерилизациялау дайындаудың басталуынан 3 сағат өткенге дейінгі мезгілде, фармацевтің немесе фармацевт ассистентінің бақылауымен жүргізіледі. Стерилизациялау параметрлері журналға арнайы тіркелінеді. Бүмен стерилизациялау аппараттарымен жұмыс істеуге 18 жасқа толған тұлғалар жіберіледі. Стерилизациялау аппараттарымен жұмыс істеу үшін тұлғалар алдынала медициналық тексеруден, арнайы оқу курсынан, техника қауіпсіздігін сақтау инструктажынан өтеді.

Инъекцияға арналған ертінділерді микробиологиялық бақылаудан өткізу және пирогендігін сынау МФ талаптарына сәйкес жүргізіледі.

Стерильді ертінділер құрамына кіретін заттардың физикалық-химиялық қасиеттерін сақтауды қамтамасыз ететін жағдайларда және бекітілген жарамды мерзімдер шегінде сақталынады. Стерильді ертінділердің стерилизациялау тәртібі, жарамды мерзімі және сақталу жағдайлары ҚР ДСМ бұйрығымен анықталып бекітіледі.

Стерильді ертінділердің нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкес болмауы сыртқы түрі, рН өлшемі, құрамына кіретін заттардың сандық және сапалық көрсеткіштері, механикалық қосындылардың көрінуі, шекті мөлшерінің аздығы, тығынының осалдығы, басқа да безендірілу тәртібінің сақталмауы бойынша анықталады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 26 беті

Асептикалық жағдайда дайындалатын дәрілік формаларға қойылатын санитарлық талаптар ҚР ДСМ арнайы бұйрығымен анықталып бекітіледі. Асептикалық жағдайда дайындалатын дәрілік формаларды жасауда қолданылатын дәрілік заттар штангласдарда, шаң кірмейтін тығыз жабылатын шкафтарда сақталады. Штангласстар толтырылу алдында жуылып стерилизацияланады.

Стерильденген қосымша материалдар жабық күйінде 3 тәулік сақталады. Ашылған материалдар 24 сағ. ішінде қолданылады. Биксті ашып материал, ыдыстарды стерильденген пинцетпен алғаннан кейін қайтадан тығыз жабылады.

Асептикалық жағдайда дайындалатын, бөлшектенетін дәрілік заттарды құятын стерильденген ыдыстардың сақталу мерзімі 24 сағ. аспауы керек.

Ірі сыйымдылықты баллондарды жуып болғаннан кейін ыстық бумен 30 мин. буландырып зарарсыздандырады. Кейін стерильді тығынмен немесе стерильді пергаментпен жауып, ыластанбайтын жағдайда 24 сағ. сақталады.

Асептикалық блок қызметкерлерінің санитарлық киімдері бикске салынып булау стерилизаторында 120°C температурада 45 мин. немесе 132°C 20 мин. стерилизацияланады. Кейін бикстерде 3 тәуліктен көп емес мезгілге сақталады.

Қызметкерлердің аяқ киімдері жұмыс басталар алдында және жұмыстан кейін дезинфекцияланады, кейін жабық шкафтарда немесе жәшіктерде шлюзде сақталынады. Аяқ киімдер сыртынан 15 % хлорамин немесе 0,75 % хлорамин ерітіндісіне 0,5 жуу ұнтағы, болмаса 3% сутегі перекисі ерітіндісіне 0,5% жуу ұнтағы қосылған ерітінділермен 2 рет сүрту арқылы дезинфекцияланады. Сонымен қатар, аяқ киімдерді дезинфекциялау формалин ерітіндісіне немесе 40 % сірке қышқылына малынған мақтаны нашатыр спиртімен немесе негізбен нейтрализацияландырып салынған пакетте жүргізіледі.

Асептикалық жағдайда жұмыс істеу кезінде тиым салынады:

- асептикалық блокка стерильденбеген киіммен кіруге және стерильденген киіммен асептикалық блоктан шығуға;
- стерильденген санитарлық киімнің астынан қызметкерлердің көшеде киетін киімдерін киюге;
- қызметкерлерге косметикалық заттарды және аэрозольды дезодаранттарды қолдануға;
- сағат және зергерлік бұйымдарды тағуға.

Стерильді емес дәрілік формаларды дайындауда сақталатын санитарлық талаптар

Стерильді емес дәрілік формаларды дайындауда қолданылатын дәрілік заттар штангласстарда тығыз жабылған шкафтарда сақталады. Дәрілік заттарды сақтауға арналған штангласстарды толтыру алдында жуып стерилизациялайды.

Қосымша материалдар, жабу, орау, тығындау құралдары алдынала дайындалып, стерилизацияланып санитарлық ереже талаптарына сәйкес сақталынады.

Дәріханалық ыдыстар қолданар алдында жуылып, кептіріліп, стерилизацияланады.

Кіші механикаландыру құралдарыда жұмыс соңында 50-60° жылы сумен жуылып, дезинфекцияланады. Дезинфекциядан кейін бұйымдар ыстық сумен жуылып, тазартылған сумен шайылып, ыластанбайтын жағдайда сақталады.

Әр сменаның басында және аяғында қол өлшегіштері, шпателдер, қайшылар және басқа да ұсақ дәріханалық инвентарлар 3 % сутегі перекисі 0,5% жуу заттары қосындысы ерітіндісімен сүртіліп, кейін таза сумен жуылады. Жуғаннан кейін инвентарларда жуу заттарының ізінің қалмауы тексеріледі. Бюреткілік қондырғылардың ағызу крандары жұмыс басталар алдында ерітінді тұздарынан, тұнбалар қалдықтарынан тазартылады және спиртті эфирлі қоспамен (1:1) сүртіледі.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		B044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 27 беті

Бюреткілік қондырғылар және пипеткалар 10 күнде 1 рет концентраттардан тазартылып, 50-60⁰ жылы суға гарчица ұнтағы қосылған ерітіндімен немесе 3% сутегі перекисі ерітіндісін 0,5% жуу заттары қосындысымен жуылып, кейін тазартылған сумен шайылады. Жуылып, шайлып болғаннан кейін жуу заттарының іздерінің қалмауы тексеріледі.

Дәрілік заттарды өлшеп алғаннан кейін штангласстардың қақпағын, жабылатын шетін және қол өлшегіштерін мәрлі салфеткасымен сүртеді. Мәрлі салфеткасы бір-ақ рет қолданылады.

Жұмыс соңында құйғыштар, сүзгілер, капсулалар, ступкалар жуылып дезинфекцияланады.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек. / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300 "Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-"Фармация": лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](#), ПАРОЛЬ [Libukma123](#)

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 28 беті

5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Заң» нормативтік құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. "Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы"» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 29 беті

медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және

"Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсетуге туралы.

Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Дәріхана жағдайында, оның ішінде асептикалық жағдайларда дәрілік заттарды дайындауды ұйымдастыру қалай жүзеге асырылады?
2. Дәрілік заттарды дайындау бойынша қызметкерлердің лауазымдық міндеттері неде?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 30 беті

№6 Дәріс

1. Тақырыбы: Дәрі-дәрмектердің сапасын дәріханаішілік бақылауды ұйымдастыру. Дәрілік заттарды ресімдеу және босату. Дәрілік заттарды тегін беру жүйесі.

2. Мақсаты: білім алушыларды дәрілердің сапасын дәріханаішілік бақылаудың негізгі түрлерімен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Дәрілердің сапасын дәріханаішілік бақылау-рұқсат беру жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады

Дәріхана ұйымына сапасыз дәрілік заттардың түсуінің алдын алу мақсатында қабылдау бақылауы жүргізіледі, ол келіп түсетін препараттардың сапасын растайтын құжаттардың дұрыс ресімделуін және олардың көрсеткіштер бойынша талаптарға сәйкестігін тексереді.

Келіп түскен тауардың сапасына күмәнданған жағдайда үлгілерді іріктеп алу және оларды талдауға бақылау-талдау зертханасына жіберу қажет. Талдау нәтижелерін алғанға дейін тауардың барлық партиясын "қабылдау бақылауы кезінде жарамсыз" деген жазуы бар жеке ыдыста сақтайды.

Өнімнің сапасын арттыруға мынадай алдын алу іс-шаралары ықпал етеді: санитарлық режимді, тазартылған суды алу, жинау және сақтау ережелерін, дәрілік препараттарды дайындау технологиясын сақтау, салмақ өлшеу аспаптарының жарамдылығы мен дәлдігін қамтамасыз ету, келіп түсетін рецептілердің Мұқият фармацевтикалық сараптамасы, дәрілік заттарды дәріханада сақтау мерзімдері мен шарттарын қамтамасыз ету.

Дәріханада дайындалған дәрілердің сақталу мерзімі олардың құрамына, дайындау тәсіліне, буып-түю түріне, сақтау жағдайларына байланысты белгіленеді. Дәрілердің тиісті сапасын қамтамасыз ету мақсатында дәріханада жеке рецептілер немесе ЕПМ талаптары бойынша дайындалған барлық дәрілік заттар, сондай-ақ дәріханаішілік дайындама, концентраттар мен жартылай фабрикаттар дәріханаішілік сапа бақылауына жатады.

Дәріханада дайындалған өнімнің сапасы үшін рецептерді қабылдауды жүзеге асыратын және жұмысты фармацевтика арасында бөлетін провизор – талдаушы немесе провизор, сондай-ақ дәріхана меңгерушісі (директоры) мен оның орынбасары жауапты болады.

Фармацевт-аналитик дайындалған дәрілік заттарды толық бақылауды жүзеге асырады. Оның құқықтары мен міндеттері тиісті лауазымдық нұсқаулықтармен бекітілген.

Жұмыс көлемі бойынша провизор – аналитик лауазымы көзделмеген дәріханаларда дәрілік заттардың сапасын бақылауды жеке дайындалған дәрілік заттарға рецептер қабылдауды жүзеге асыратын провизор жүргізуге міндетті.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 31 беті

Дәрілік заттардың сапасын бақылау нәтижелерін белгіленген нысандар бойынша журналдарда тіркейді. Барлық журналдар нөмірленуі, тігілуі, дәріхананың мөрімен бекітілуі және дәріхана меңгерушісінің қолымен расталуы тиіс.

Журналдарды сақтау мерзімі-1 жыл.

Дәрілік заттардың сапасын бақылау қорытындылары бойынша бір жыл ішінде есеп жасалады. Оған ұйымдастыру – әдістемелік жұмысы туралы түсіндірме жазба және қанағаттанғысыз дайындалған дәрілік заттардың саны туралы мәліметтер қоса беріледі.

Жазбаша бақылау дәрілік нысандарды дайындау кезінде жазбаша бақылау паспортын толтыруды көздейді. Паспортта рецептінің күні, нөмірі; дәрілік заттың латын тіліндегі атауы, олардың саны, жекелеген дозалардың салмағы және олардың саны; су сіңіру және көлемін ұлғайту коэффициенттері, есептеу формулалары, дәрілік затты дайындаушының, өлшеп-оралған және тексерушінің қолы көрсетіледі. Дәрілік нысан практикалық дайындалған жағдайда өндірістік практикаға жауапты адамның қолы қойылады. Паспортта және рецептіде пилульдік немесе суппозиториялық массаның шамасы, изотондаушы және тұрақтандырғыш заттардың саны көрсетіледі. Барлық есеп айырысулар дәрі-дәрмек дайындалғанға дейін жүргізіледі және паспорттың артқы жағына жазылады. Дәрілік заттардың атауы мен олардың санын дайындағаннан кейін дайындау технологиясына сәйкес паспортта дереу аударады. Егер дәрілік нысандарды бір адам әзірлейтін және босататын болса, паспорт дәрілік нысанды дайындау процесінде толтырылады. Олар дәріханада 2 ай бойы сақталады. Концентраттарды, жартылай фабрикаттарды, дәріханаішілік дайындамаларды дайындау және дәрілік заттарды буып-түю кезінде жазбаларды паспортта емес, зертханалық және буып-түю жұмыстарын есепке алу журналдарында жүргізеді.

Органолептикалық бақылау дәрілік түрлердің сыртқы түрін, түсін, иісін, араласу біркелкілігін (дозаға бөлінгенге дейін), механикалық қоспалардың болмауын тексеру болып табылады, бұл ретте араласу біркелкілігі дәрілік түрлерді ескере отырып, жұмыс күні ішінде әрбір фармацевтте іріктеп тексеріледі. Бақылау нәтижелерін тиісті журналдарда тіркейді.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		B044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 32 беті

2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300 «Фармация»: лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-«Фармация»: лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](#), ПАРОЛЬ [Libukma123](#)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Акнурпресс» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындағы 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы https://adilet.zan.kz/rus/docs/P19_00000982
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда - ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № [ҚР ДСМ-10https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037](https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037)

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 33 беті

17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы"» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың өтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Дәрілердің сапасын дәріхана ішілік бақылау қалай ұйымдастырылады?
2. Дәріханада ескерту шаралары неде?
3. Дәріхана ішілік бақылаудың негізгі түрлері несіп аттама беріңіз: қабылдау, сұрау, органолептикалық, физикалық, химиялық?
4. Дәрілік заттардың сапасын бағалаудегеніміз не?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 34 беті

№7 Дәріс

1. Тақырыбы: Стационардағы науқастарды дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ету.

2. Мақсаты: білім алушыларға стационарлық науқастарды дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ету туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Ауруханаларда клиникаларда, диспансерлерде және басқа да емдеу-профилактикалық ұйымдарында (ЕПҰ) стационарлық жағдайда емделіп жатқан ауруларды дәрі-дәрмектермен қамту тұрғындарды қамтамасыз ететін дәріханалар, ЕПҰ дәріханалары (ауруханалық дәріханалар) немесе ауруханалық дәріханалар арқылы жүргізіледі.

Тұрғындарды қамтамасыз ететін дәріханалар емдеу-профилактикалық ұйымдарға қажетті дәрілік заттарды медицина бұйымдарын, басқа да фармацевтикалық тауарларды босатуды қор сақтау бөлімі арқылы жүргізіледі.

Қор сақтау бөлімі дәріханаға күнделікті қажетті дәрілік заттарға, медициналық бұйымдарға, басқа да фармацевтикалық тауарларға дәріханалық көтерме сауда фирмасына, дәріханалық қоймаға сұрау- талап қағаздарын уақытында тапсыруды және олардан дәріханаға келгентауарлардың саны мен сапасын тексеріп қабылдауды, сақтауды сонымен қатар қажеттіліктеріне қарай тауарларды дәріхананың басқа бөлімдеріне, майда бөлшек сауда жүйесіне және емдеу-профилактикалық басқа ұйымдарға босатуды жүзеге асырады.

Дәріхананың қор сақтау бөлімін фармацевт басқарады. Бөлім меңгерушісінің орынбасары қызметін де фармацевт маман атқарады.

Қор сақтау бөлімінің меңгерушісінің және орынбасарының негізгі міндеттері:

- дәріханаға қажетті дәрілік заттар мен басқа фармацевтикалық тауарларға сұрау-талап қағаздарын уақтылы фармацевтикалық көтерме сауда фирмаларына, дәріханалық қоймаға беру;
- дәріханада дәрілік заттардың ассортименттік қорының болуын және тауарлардың дұрыс сақталуын қадағалау;
- фармацевтикалық көтерме сауда фирмаларынан дәріханалық қоймадан дәріханаға түскен тауарлардың санын, сапасын тексеріп қабылдау және олардың жолдама құжаттарының дұрыс безендірілуін тексеру;
- бөлімдегі тауарлардың есебін жүргізу;
- тауарларды дәріхананың басқа бөлімдеріне емдеу-профилактикалық ұйымдарға, майда бөлшек сауда жүйесіне және басқа ұйымдарға босату құжаттарын дұрыс безендіру.

Ауруханалық немесе ЕПҰ дәріханалары денсаулық сақтау мекемесіне жатады. Ауруханалық дәріханалар (АД) арнайы фармацевтикалық білімі бар заңды тұлғалармен және жеке кәсіпкерлермен ұйымдастырылып ашылады.

Емдеу-профилактикалық мекемелерде төсектер саны 100-ден асса, емдеу орыны құқығына ие ауруханалық дәріханалар ұйымдастырылады. Емдеу-профилактикалық мекеме дәріханалары емдеу орының құрылымдық бөлімдері мен кабинеттерін дайын және

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 35 беті

дәріханалық жағдайда дайындалған дәрілік заттармен, медициналық бұйымдармен, басқа да босатуға рұқсат етілген фармацевтикалық тауарлармен қамтамасыз етеді.

Ауруханалық дәріханалардың негізгі міндеттеріне емдеу-профилактикалық мекемелердің сұрау-талап қағаздары бойынша дәрілік заттармен, медициналық бұйымдармен, фармацевтикалық тауарлармен қамтамасыз ету; емдеу-профилактикалық мекемелердің жұмыс ерекшелігі мен бағытына сәйкес дәрілік заттардың, басқа да фармацевтикалық тауарлармен қажеттілігін анықтау; емдеу-профилактикалық мекемелеріне бекітілген дәрігерлерді жүйелі түрде дәрілік заттар ассортиметті туралы ақпараттандыруды ұйымдастыру.

Ауруханалық дәріханалар негізгі міндеттерін жүзеге асыруда келесі қызметтерді атқарады:

1. Емдеу-профилактикалық мекемелердің емдеу бағыты мен ерекшелігіне сәйкес қажетті дәрілік заттардың, медициналық бұйымдардың, басқа да фармацевтикалық тауарлардың ассортиметті анықтау;
2. Емдеу-профилактикалардың бөлімдерінен дәрілік заттарға, басқа да фармацевтикалық тауарларға сұрау-талап қағаздарын қабылдайды;
3. Бекітілген емдеу-профилактикалық мекемелердің сұрау-талап қағаздары бойынша дәрілік формаларды дайындайды, олардың сапасына бақылау жүргізеді;
4. Дәрілік заттардың басқа да фармацевтикалық тауарлардың бекітілген емдеу орындары бөлім, кабинеттерінде қолданылуын және сақталуын үнемі бақылайды;
5. Фармацевтикалық тәртіп және санитарлық ереже талаптарының орындалуын қамтамасыз етеді;
6. Дәрілік заттар туралы, олардың фармацевтикалық әсерлері, қосалқы әсерлері, дозалары туралы қажетті барлық мәліметтермен дәрілерді ақпараттандырады;
7. Дәрілік заттарды, медициналық және ауруды күту бұйымдарын, басқа да фармацевтикалық тауарлардың сақталуын бекітілген тәртіптермен мерзімдеріне сәйкес қамтамасыз етеді;
8. Бугалтерлік, оперативтік, статистикалық есептерді жүргізіп, айлық есептерді жасайды;
9. Дәріхана жұмысына, фармацевтикалық қызметкерлер жұмыстарына озық әдістерді, жаңа технологияларды енгізуді қамтамасыз етеді.

ЕПМ дәріханалары және ААД дәріханалық ұйымдарға тән барлық қызметтерді атқарады. Бұл дәріханалардың тұрғындарды қамту дәріханаларынан айырмашылығы дәрі-дәрмектермен тұрғындарды қамтамсыз етпейді.

Ауруханалық дәріханалардың емдеу орындарының медициналық көмек көрсету қызметтерінің бағыттарына қарай жұқпалы аурулар емдеу орыны дәріханалары, диспаселер дәріханалары, клиникалар дәріханалары, т.б. болып бөлінеді.

Ауруханалық дәріханалар бөлмелермен, мүмкіндік болып жатса бөлек ғимараттарымен, дәріханалық мебелдермен, прибор, папараттармен, инвентарлармен жабдықталу нормаларына сәйкес қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар АД және ААД бекітілген нормативтерге сәйкес сыворотка, вакциналарды қажетті қорларымен, дәрілік формаларды дайындауда, сапасын бақылауда қолданылатын прибор реактивтермен қамтылады. Мемлекеттік формакопея, басқа да анықтама-ақпараттық әдебиеттердің болуы талап етіледі.

Ауруханалық дәріханалардың негізгі бөлмелеріне дәрілік формаларды дайындау бөлмесі, дәрілік заттардың, басқа да фармацевтикалық тауарларды сақтау бөлмелері (дайын дәрілік заттарды, улы және есірткілік әсері бар дәрілік заттарды, дәрілік

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 36 беті

өсімдіктерді, жанғыш және тезтұтанғыш сұйықтарды, медициналық бұйымдарды, санитариялық және гигиеналық заттарды т.б.).

Дәріхананың дәрілік формалар дайындайтын бөлмелері ассистенттік- ассистенттік шлюзімен, бөлшектеу жұмыстары, стерилизациялау (автоклав), дистилляциялық бөлмелерді қамтиды.

Дәріхананың қызметтік және тұрмыс бөлмелеріне дәріхана меңгерушісінің кабинеті, бухгалтерия, қызметкерлердің киімдері бөлмесі, әжетхана, душ қабылдау бөлмесі т.б. жатады.

Емдеу-профилактикалық мекемелері диагностикалық және емдеу жұмыстарын жүргізуге керекті дәрілік заттарды, басқа да фармацевтикалық тауарларды бекітілген тәртіпке сәйкес безендірілген сұрау-талап қағаздарымен дәріханалардан алады. Құрамында есірткілік, психотроптық заттар және прекурсорлар бар дәрілік заттарға сұрау-талап қағаздары бекітілген үлгіде жазылады (кесте). Сұрау-талап қағаздарында денсаулық сақтау ұйымының атауы, штампсы құрамында есірткілік, психотроптық заттар және прекурсорлар бар дәрілік заттардың айналасымен байланысты фармацевтикалық қызметті атқару құқығын беретін мемлекеттік лицензияның нөмірі көрсетілген дәріхананың атауы, қолданылу мақсаты, алушы қызметкердің Т.А.Ә., дәрілік заттардың атаулары, өлшем бірліктері, қажетті саны жазумен көрсетіледі, босатылған саны, емдеу орыны басшысының қолы қойылады.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300"Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК;

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені	51 беттің 37 беті	

- ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5В110300-"Фармация": лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
 3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
 4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](#), ПАРОЛЬ [Libukma123](#)
 5. Сайт библиотечно-информационного центра академии [lib.ukma.kz](#)
 6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
 7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
 8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
 9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
 10. «Зан» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
 11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
 12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
 13. 13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
 14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
 15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
 16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
 17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. "Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
 18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 38 беті

19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Стационарлық ауруларды дәрі-дәрмектермен қамтамасыз етудің мақсаты, міндеттері және қызметтері қандай?
2. Ауруханалық және ауруханааралық дәріханалардың жұмысын ұйымдастыру қалай жүргізіледі?
3. Ауруханалық және ауруханааралық дәріханалардың бөлмелері, жабдықталуы қандай?
4. Ауруханалық және ауруханааралық дәріханалардан дәрілік заттарды емдеу орындарына босату тәртібі қалай жүргізіледі?
5. Емдеу орындарының қажетті дәрілерді алу үшін сұрау талап қағаздары қалай безендіріледі?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 39 беті

№8 Дәріс

1. Тақырыбы: Дәрілік заттар мен дәріхана ассортиментінің тауарларын сақтауды ұйымдастыру. Дәріхананың қор сақтау бөлімі.

1. **Мақсаты:** тауарлар мен қызметтерді қабылдау, сақтау және өткізу мәселелері бойынша жүйелі білімді қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Шаруашылық есептегі дәріханалардың ұйымдық құрылымына сәйкес ірі дәріханаларда қорлардың дербес бөлімінің болуы қарастырылған. Егер мұндай бөлім дәріханада көзделмесе, онда медициналық тауарлардың қоры рецептуралық-өндірістік бөлімнің немесе дәріхананың тікелей меңгерушісінің қарамағында болады. Қорлар бөлімін тиісті орынбасарлары бар меңгеруші басқарады. Бөлім меңгерушісіне немесе оның орынбасарларына қорлар бөлімінде келесі міндеттер жүктелген:

- 1) дәріханада медициналық тауарлардың барлық ассортиментінің болуын қадағалау және тауарлар қорының дұрыс сақталуын ұйымдастыру;
- 2) қажетті тауарларға тапсырыстар мен талаптар жасау және оларды дәріхана қоймаларына ұсыну;
- 3) жеткізушілерден тауарларды қабылдауды жүзеге асыру, оның сапалылығын тексеру, сондай-ақ ілесіп құжаттардың дұрыстығын бақылау;
- 4) бөлімде тауарлардың қозғалысы туралы есеп құру;
- 5) тауарларды қолмен сату бөліміне жіберу, штангларды ассистенттік дәрі-дәрмектермен толтыру;
- 6) тауарларды емдеу мекемелеріне көтерме босатуды жүзеге асыру;
- 7) ұсақ бөлшектік желіге (дәріхана пункттері, дүңгіршектер, ларьки);
- 8) жіберілген тауарға жүкқұжаттар мен шот-фактураларды ресімдеу.

Тауарларды сақтау – бұл процесс орналастыру тауарларды қоймалық үй-жайларда күтіп-ұстау және оларды күту мақсатында қамтамасыз ету, олардың сапасын және санын.

Сақтаудың негізгі міндеті тауарлардың бастапқы қасиеттерінің тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады.

Тауарларды сақтауды ұйымдастырудың негізгі шарттары: сақтауға арналған тиісті үй-жайлардың болуы; сақтаудың қажетті режимін жасау; сақтау кезінде тауарларды орналастыруды ұйымдастыру болып табылады.

"Фармацевтикалық өнімді сақтаудың тиісті тәжірибесі бойынша нұсқаулық" ("Guide to good storage practices for pharmaceuticals"), қысқартылған — GSP персоналға, үй-жайларға және жабдыққа, сақтау шарттары мен сақтау шарттарын бақылауға қойылатын талаптарды, өнімді сақтау, тауарларды қайтару, жөнелту мен тасымалдау, өнімді кері қайтарып алу жөніндегі талаптарды қамтиды.

Сақтау үй-жайларының құрылысы, пайдаланылуы және жабдықтылығы ЛС мен ММБ сақталуын қамтамасыз етуі тиіс. Бұл үшін сақтау үй-жайлары күзет және өртке қарсы құралдармен жабдықталады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 40 беті

Қойма үй-жайлары мен материалдық бөлмелерде фармацевтикалық тауарлардың қасиеттеріне байланысты белгілі бір сақтау шарттары сақталуы тиіс. Сақтау шарттарының негізгі параметрлерін бақылау үшін (ауаның температурасы мен ылғалдылығы) әрбір үй—жайда термометр және гигрометр (немесе психрометр) орналастырылады, олар еденнен 1,5-1,7 м биіктікте және есіктен кемінде 3 м қашықтықта қыздыру аспаптарынан алыс орналасқан қойманың ішкі қабырғаларында орналастырылады. Температура мен ылғалдылықты тексеру күн сайын жүзеге асырылады, аспаптардың көрсеткіштерін жауапты тұлға арнайы журналда (картада) тіркейді. Бақылаушы аспаптар белгіленген тәртіппен сертификатталған және калибрленген болуы тиіс.

Ауа тазалығын сақтау үшін сақтау үй-жайлары механикалық іске қосылатын сору-сору желдеткішімен жабдықталады, қоймалардың желкөздерімен, фрамугалармен, екінші торлы есіктермен және т. б. жабдықтарына рұқсат етіледі. Бұл ретте сақтау орындарынан жылыту құралдарына дейінгі қашықтық 1 м артық болуы тиіс.

Ауа температурасы мен ылғалдылығы рұқсат етілген нормалардан үлкен ауытқулары бар климаттық аймақтарда сақтау үй-жайларының кондиционерлермен жабдықталуы тиіс.

Есірткі құралдарын сақтауға арналған үй-жайлардың қабырғалары, кіретін есіктері, едендері және нормативтік-құқықтық актілерде көрсетілген беріктігі белгілі бір жабындары болуы тиіс. Есірткі құралдары қоймаларының кіретін есіктері екі жағынан табақ темірмен мекендеген болуы, кемінде екі ойып жасалған өздігінен бітелетін құлпы болуы тиіс. Есік ойығы ішкі жағынан болат шыбықтан жасалған торлы металл есіктермен қосымша қорғалады. Терезе ойықтары ішкі жағынан немесе рамалар арасындағы Болат шыбықтардан жасалған металл торлармен жабдықталады, олардың ұштары кемінде 80 мм тереңдікке қабырғаға бекітілген және бетонмен тігілген. Беріктігі бойынша жоғарыда көрсетілген торлардан кем түспейтін декоративтік торларды қолдануға рұқсат етіледі.

Есірткі, психотроптық, улы және күшті әсер ететін заттар сейфтерде сақталуға тиіс. Техникалық бекітілген үй-жайларда есірткіні металл шкафтарда сақтауға жол беріледі. Сейфтер (металл шкафтар) жабық күйде болуы тиіс. Жұмыс күні аяқталғаннан кейін олар мөрленеді немесе пломбаланады. Сейфтердің кілттерін, мөрді және пломбирді Денсаулық сақтау органдары немесе мекемелері бойынша бұйрықтармен уәкілеттік берілген материалдық жауапты адамдар өзімен бірге сақтайды.

Есірткі құралдары мен психотроптық заттарды, сондай-ақ күшті әсер ететін және улы заттарды сақтау көп тепкіш күзет сигнализациясымен жарақтандырылған үй-жайларда әрбір шепті орталық бақылау пульттерінің жеке нөмірлеріне қосу арқылы жүргізіледі.

Есірткі құралдарын, жүйкеге әсер ететін, улы және күшті әсер ететін заттарды сақтау үй-жайларына кіруге кәсіпорын басшысының бұйрығында көрсетілген олармен тікелей жұмыс істейтін адамдарға ғана рұқсат етіледі.

Өрт қаупі бар және жарылыс қаупі бар ДЗ біртектілік принципі бойынша және олардың физикалық-химиялық, өрт қаупі бар қасиеттеріне және құрылыс конструкцияларының отқа төзімділік ісімен жеке үй-жайларға (бөліктерге) бөлінген отқа төзімді қоймалардағы қаптаманың сипатына сәйкес сақтау керек.

Жарылыс қаупі бар және тез тұтанатын заттар жеке үй-жайда (күрғақ, тікелей күн сәулесінен, жауын-шашыннан және жер асты суларынан қорғалған, бірінші қабатта орналасқан, темірбетон жабыны және металл есігі бар) сақталуы тиіс.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

ONȚŪSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 41 беті

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова. - Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300-«Фармация»: лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-«Фармация»: лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](http://www.studmedlib.ru), ПАРОЛЬ [Libukma123](http://www.studmedlib.ru)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <http://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.agnurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Заң» нормативтік құқықтық актілер базасы <http://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <http://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; http://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 42 беті

13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекітуді туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекітуді туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекітуді туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда - ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекітуді туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың өтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекітуді туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекітуді туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекітуді туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсетуді туралы. Гл.1,2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Дәріхана қоры бөлімінің міндеттері мен функциялары қандай?
2. GSP стандарттарына қысқаша сипаттама беріңіз.
3. Дәріхананың бөлімдеріне, ұсақ бөлшек торапқа және емдеу-алдын алу ұйымдарына фармацевтикалық тауарларды сақтау және босату ерекшеліктері қандай?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 43 беті

№9 Дәріс

1. Тақырыбы: ҚР фармацевтика саласының дистрибьюторлық буыны. GDP стандарты. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналым саласындағы кедендік реттеу.

2. Мақсаты: көтерме компания мен дәріхана қоймасының жұмысын ұйымдастыруда GDP стандартын қолдану туралы жүйелі білім қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

GDP (Good Distribution Practice немесе "тиісті дистрибьюторлық практика") халықаралық стандарты дәрілік заттардың дистрибьюторы (ДЗ) үшін жетекші құжат болып табылады. Дәрілік заттарды көтерме саудада өткізудің ұйымдастыру процесіне бірыңғай тәсілді белгілейді және өндірушіден бөлшек желіге және медициналық ұйымдарға дейінгі барлық жолда дәрілік заттардың сапасын қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл стандарт дәрілік заттарды өндіруші ұйымдардың дистрибьюциясын қоса алғанда, дистрибьюциямен айналысатын ұйымдарға қолданылады. Стандарт негізіне ЕО-да және Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы қабылдаған тиісті дистрибьюторлық практика қағидаттары алынған.

Қазақстанда фармацевтикалық жүйенің қарқынды дамуы ел тәуелсіздігін алған 1991 жылдан кейін басталды. Елімізде орналасқан фармацевтикалық кәсіпорындар негізінен галенді препараттар мен дәрілік заттар субстанцияларын, оған қоса инфузионды ерітінділер өндірілетін. Кеңестер одағының басқа одақтас республикаларына өңдеуге жіберілетін табиғи түрде өсірілетін дәрілік шөптер жиналатын.

1996 жылғы «Фармация» АҚ Холдингіні тарату туралы ҚР Үкіметінің қаулысы, кейінгі 1997 жылғы 20 тамыздағы 3621 ҚР Президентінің «Медициналық және фармацевтикалық өнеркәсіпті дамытудың мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы» Жарлығы елімізде жеке мемлекеттегі фармацевтикалық сектордың қалыптасуына және отандық фармацевтикалық өнеркәсіптің дамуына жол ашты.

Дәрілік заттар айналысында фармацевтикалық тауарлардың қозғалысы дәрілік заттарды, медициналық бұйымдарды жасап шығаруда пайдаланылатын шикізаттарды, дәрілік субстанцияларды немесе дәрілік өсімдік шикізаттарын алудан бастап, фармацевтикалық тауарларды сатып алатын, тұтынатын соңғы тұтынушыға дейінгі аралықтарды қамтиды. Осы аралықтарды екі кезеңге бөліп қарастыруға болады:

1. Дәрілік заттарды, басқа да фармацевтикалық тауарларды өндіруде қолданылатын шикізаттарды алудан бастап, дайын фармацевтикалық өнімдерді өндіруге дейінгі өнімдердің қозғалысы кезеңі.
2. Дайын фармацевтикалық өнімдердің өндірушілерден соңғы тұтынушыларға дейінгі тауарлар қозғалысы кезеңі.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 44 беті

Фармацевтикалық тауарлардың қозғалысы – тауарлардың өндірушілерден сатылуы өткізілу орындары арқылы тұтынылуға дейінгі физикалық түрдегі жылжу процесін құрайды.

Тауар өндірушімен өндірілген дайын фармацевтикалық тауарлар мен өнімдер дистрибьютерлерге беріледі, олардар фармацевтикалық көтерме және бөлшек сауда жүйелеріне түсіп, кейін соңғы тұтынушыға жетеді.

Фармацевтикалық тауарлардың тауарөндірушілерден тұтынушыларға дейінгі жылжуында тауарлар қозғалысы каналдары қалыптасады.

Тауарлар қозғалысының әртүрлі транзиттік формалары болады. Мысалы, тауарлар тауарөндірушілерден делдалдық звеноларсыз тікелей сатылу немесе тұтыну орындарына жеткізіледі және тауарлар тауарөндірушілерден сатылу немесе тұтыну орындарына бір немесе бірнеше дистрибьюторлық қоймалар арқылы жеткізіледі.

Тауарлардың қозғалыс каналдарын таңдау оларды өндірушілерден соңғы тұтынушыға жеткізу жалдамдығына, уақытына, сақтандырылуына және бағаларына тікелей әсер етеді.

Тауарлар өндірушілерден тікелей тұтынушыға жеткізілсе, дистрибьюция каналы нөлге тең болады немесе делдалдар болмайды. Тауарларды дистрибьюциялаудың нөлдік деңгейінде екі қатысушы ғана болады.

Тауарлар қозғалысы каналына делдалдар немесе, дистрибьюторлық фирмалар кірсі, көпдеңгейді каналға айналады. Қатысушы делдал саны біреу болса бірінші деңгейлі канал болады. Қатысушы делдалдар саны екеу болса екінші деңгейдегі канал болады.

Фармацевтикалық тауарларды дистрибьюциялау каналдары вертикалды және горизонталды бағыттарда болады. Дистрибьюциялаудың вертикалды каналдарына тауарөндіруші–дистрибьютор–бөлшектеп сату жүйесі – тұтынушы жатады, горизонталды каналдарына дистрибьюторлық көтерме сауда бірдей деңгейдегі фирмалар жатады. Ірі фармацевтикалық компаниялар фармацевтикалық тауар, өнімдерді тұтынушыларға жеткізуде тауарлар қозғалысы каналдарының барлық түрлерін қолданады.

Дәрі-дәрмектердің тауарөндірушілерден тұтынушыға дейінгі қозғалысы кезіндегі уақыттың көп бөлігі, оларды сақтауға жұмсалады. Сондықтан тауарлар қозғалысы жүйесінде майда көтерме сауда арқылы тауарларды сататын дәріханалық қоймалардың маңызы өте үлкен. Дәріханалық қойманың аталған түрі дәріханалық ұйымдарды, емдеу-профилактикалық мекемелерді және басқа да кәсіпорын, ұйымдарды дәрілік заттармен, медициналық бұйымдармен, басқа да фармацевтикалық тауарлармен камтамасыз ету мақсатында ұйымдастырылады.

Тауарларды майда көтерме сауда арқылы сату дәріханалық қоймаларының негізгі міндетіне бекітілген заңдылық-нормативтік құжаттардың және сапа талаптарын қанағаттандыратын дәрілік заттарды, медициналық бұйымдарды, басқа да фармацевтикалық тауарларды қабылдау, сақтау және оларды дәріханалық ұйымдарға, емдеу-профилактикалық мекемелерге, басқа да ұйымдарға және фармацевтикалық өндірістік шағын кәсіпорындарға босату жатады.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені	51 беттің 45 беті	

2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие . - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева. Г. И. Утегенова.-Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems"2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5В110300"Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5В110300-"Фармация": лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](#), ПАРОЛЬ [Libukma123](#)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии [lib.ukma.kz](#)
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Зан» нормативтік-құқықтық тілдер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27,28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындағы 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 46 беті

14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы"» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>
18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>
19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецептілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>
20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>
21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекіту туралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсету туралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. GDP стандартының мәні неде?
2. Дәріханалық қоймағатау арды қалай жүзеге асырылады?
3. Дәріхана қоймасында тауарлардың сақтауды ұйымдастыру тәртібі қандай?
4. Фармацевтикалық фирма мен дәріхана қоймасы арқылы тауарлар мен қызметтерді сату қалай жүзеге асырылады?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		Б044-40/11 51 беттің 47 беті

№10 Дәріс

- 1. Тақырыбы: Фармацевтикалық этика және деонтология принциптері.**
- 2. Мақсаты:** білім алушыларға фармацевтикалық этика және деонтология туралы түсінік беру.
- 3. Дәріс тезистері:**

Фармацевтикалық мамандардың кәсіби борыштарына деген қатынастарында, олардың моральдық қасиеттері үлкен мәнге ие. Фармацевтердің моральдық қасиеттері фармацевтикалық этика және деонтология туралы ілімдерде қамтылып көрсетілген.

Мораль мен этика адамдардың арақатынастарын реттеу үшін керекті болатын қағидаларды қалыптастыруға байланысты, қоғамның дамуының белгілі сатысында пайда болды.

Этика — қандай бір қоғамдық немесе кәсіби топтардағы адамның тәртібінің құқықтылық нормаларының жүйесі.

«Этика» терминін адамның мораль туралы ілімі ретінде Аристотель ұсынған. Адамзат дамуының ертерек сатыларында медициналық және фармацевтикалық этикалық нормалар Ежелгі Шығыс елдерінде (Қытай, Индия) жасалынып, алғаш рет пайдаланылған.

Бірақ этикалық нормалардың медициналық қызметкерлер іс-қимылдарында толықтай қолданылуы Гиппократ антынан (біздің эрамызға дейінгі V—VI ғ.ғ.) жүзеге асты. Көптеген ғасырлар бойы қазақстандық және шетелдік медициналық, фармацевтикалық оқу орындарының түлектері, практикалық жұмысқа кірісер алдында таңдаған мамандықтарына Гиппократ антымен ант етеді.

Гиппократ антының талаптарын ұлы оқымыстылар Гален, Авиценнаның және қасиетті Рим империясының императоры Фридрих II еңбектері мен іс-әрекеттерінен табуға болады. Олар дәрігерлер мен фармацевтердің құқықтары мен міндеттерін бөліп анықтап, алғаш рет фармацевтер антының нұсқасын жасады. Барлық халықаралық және ұлттық медициналық кодекстер мен міндеттемелердің мазмұны Гиппократ антына жақын келеді.

Фармацевтикалық этика фармацевтикалық мамандардың өзара қатынастарын, фармацевтикалық қызметтеріндегі әртүрлі жағдайлардағы тәртіптерінің нормаларын анықтайды.

Фармацевтикалық этика мен деонтология медициналық этика, деонтологиямен тығыз байланысты, себебі дәрігерлер мен фармацевтердің іс-әрекеттері адамдардың денсаулығын сақтауға және нығайтуға бағытталған. Бірақ фармацевтикалық этика мен

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 48 беті

деонтологияның өз ерекшеліктері бар. Ерекшеліктер фармацевтің ауруларды жеке емдемей, оларға сапалы түрде дәрі-дәрмектік көмек көрсетуіне байланысты.

XX ғасырдың 80-і жылдары кәсіби фармацевтикалық этика тұрғындарға дәрі-дәрмектік көмек көрсету кезінде дәріханалық ұйымдарда жағымды моральдық-психологиялық жағдайларды жасаумен анықталды. Мұндай жағдайды қамтамасыз етуге дәріхана қызметкерлерінің бір-біріне және тұрғындарға ілтипатпен сергек қарауларымен, дәріханалық ұйымдардан дәрілік заттарды босату тәртібін бұзушылықты болдырмауымен қол жеткізілді. Дәріханалық қызметкерлер аурулармен, әсіресе аурудың ауыр түрімен ауыратын аурулармен қатынас жасап, сөйлесу кезінде, олардың аурулары туралы анықтама бермеулері керек. Рецепттер және рецепттердегі жазылған дәрілік заттардың атаулары немесе дозалары дұрыс болмаған жағдайда, оның себептерін тек қана дәрігермен сөйлесіп шешу керек. Дәрігердің рецепте жазған дәрілік заты дәріханалық ұйымда болмаған жағдайда, дәріханалық қызметкерлер ауруды қажетті дәрісімен қамтамасыз ету үшін керекті шаралардың бәрін істеуге міндетті.

«Деонтология» түсінігі, адамның кәсіби тәртібі туралы ілім ретінде XIX ғасырдың басында пайда болды.

Фармацевтикалық деонтология — фармацевтикалық мамандар емдеудің пайдалылығын максималды түрде жоғарлатуға және толық түрде жүргізілмеген медициналық жұмыстардың зияндылығын жоюға бағытталған тәртіптік іс-қимылдарының принциптерін қамтиды.

Фармацевтикалық деонтологияның негізгі бағыттарының бірін дәріханалық қызметкерлердің дәрілік заттарды алушы тұрғындармен қарым-қатынасы құрайды. Аурулармен және олардың туыстарымен қарым-қатынас жасауда фармацевтер келесі деонтологиялық талаптарды сақтаулары қажет:

- көрініске таза, ұқыпты болу;
- фармацевтің тәртіптілік манерасы;
- фармацевтің сөйлеген сөзінің түсініктілігі;
- фармацевтің дәріханаға келушілерді тыңдай білуі;
- витриналардың безендірілуінің кәсіби және эстетикалық талаптарға сәйкестігі;
- аурулардан жағымсыз мәліметтерді жасыра білуі;
- дәрілік заттарды қабылдау тәсілдерін түсіндіре білуі;
- дәрігердің абыройын сақтай білуі;
- кәсіби деңгейін үнемі жоғарлата білуі;
- дәрілік заттарды, медицина бұйымдарын, басқа да фармацевтикалық тауарларды сату, босату этикасын сақтай білуі.

Психолог мамандардың айтуы бойынша 80% жуық жағдайда адамдар туралы пікір бірінші көрініс әсерінен қалыптасады екен. Дәріханалық ұйым қызметкерінің крахмалданған ақ халаты, сыртқы көріністегі ұқыптылығы, сыпаттылығы мен ілтипаттылығы дәріханаға келушілердің сенімділік қарым-қатынасын қалыптастырады.

Дәріханаға көбіне ауру адамдар келетінін ескерсек, олар тез ренжігіш, ашуланшақ болады. Сондықтан дәріханалық қызметкерлер дәріханаға келушілерге сыпайылықпен, мәдениеттілікпен, үлкен ілтипаттылықпен қараулары керек. Ауруларға жылы жүзділікпен қарау, олардың ауруын жеңілдетуге себебін тигізеді, сонымен қатар фармацевтің беделін көтереді.

Тек дәрі ғана емес, фармацевтің ауруға айтқан жылы сөзі-де ауруды емдейтіндігін ескерсек, аурулармен қатынас жасауда нені және қалай айтуға ерекше көңіл бөлінуі қажет.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		B044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 49 беті

Ауру адамдар фармацевтің айтқан сөздеріне, дәріханада дайындалған дәрілік формалардың тартымды безендірілуіне, витриналардағы дәрілік заттардың кәсіби көзқарас тұрғысынан ғана емес, жалпы эстетикалық жағынан әдемі қойылуына үлкен мән беріп, сенімділікпен қарайды.

Ауру адамдардың дәрілік заттардың емдік әсеріне деген сенімдерін сақтау үшін, фармацевт дәрігердің беделін үнемі көтеріп отырады.

Фармацевтің жоғарғы кәсіби деңгейдегі дайындығы болуы керек.

Тұрғындар көбіне жарнама арқылы танып білген дәрілік заттарын дәріханалық ұйымдардан келіп алуға тырысады. Аталған жағдайда, фармацевтің міндеті - ауруға дәрілік заттардың емдік және қосалқы әсерлерін, өзбетінше емделудің зиянды жақтарын толық түрде түсіндіру.

Фармацевтикалық деонтологияның негізінен үш түрлі жүргізілу бағыттары бар:

- 1) фармацевтімен дәрігердің қатынасы;
- 2) фармацевтімен ауру адамдардың қатынасы;
- 3) фармацевтімен фармацевтің қатынасы.

Фармацевт және дәрігер бір мақсатта жұмыс істейді, ол ауырған адамның денсаулығын қалпына келтіру. Фармацевтің борышы — кәсіби тәуелсіздігін сақтау, өз жауапкершілігін сезіну және өз мамандағының дәрежесін үнемі жоғары ұстау.

Фармацевтің әріптестерімен қатынасы әр ұжым мүшелерінің еңбегі мен тәжірибесіне сый-құрметпен қарау негізінде қалыптасуы керек.

Фармацевтикалық этика мен деонтология талаптары фармацевтер мен фармацевт ассистенттердің дәрілік заттар айналысы саласындағы іс-әрекеттерінің барлық түрлеріне қатысты.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі:

1. Шертаева, К. Д. Основы предпринимательской деятельности [Текст] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова. - Шымкент : ЮКМА, 2019. - 152 с.
2. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие. - Алматы : Эверо, 2015. - 608 с
3. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. Пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова.-Жасулан 2021
4. Арыстанов Ж.М. История фармации. Учебное пособие. "Sky Systems"2021
5. Арыстанов, Ж. М. История фармации [Текст] : учебное пособие / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : Medet Group, 2022. - 194 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан [Текст] : сборник / Б. К. Махатов [и др.]. - ; Утв. и рек. методическим советом ЮКГФА. - Шымкент : Б. и., 2013. - 340 с.
2. Научно-методическое обоснование инновационных проектов фармацевтических предприятий на региональном уровне [Текст] : методич. рек / С. К. Тулемисов [и др.]. - Алматы : [б. и.], 2015.
3. Болдыш, С. К. Летопись истории фармации Казахстана: монография / С. К. Болдыш. - ; Утв. Учен. Советом КГМУ. - Алматы : Эверо, 2014. - 168 с.

ONȚŪSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044-40/11	
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені	51 беттің 50 беті	

Электрондық ресурстар

1. «Фармация тарихы» пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "История фармации". Специальность: 5B110300 "Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармацияны ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (216 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 76 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1 экз.
2. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-«Фармация» [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы организации фармацевтической деятельности". Специальность: 5B110300-«Фармация»: лекциялар тезисі. - Шымкент : Б. ж., 2013
3. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
4. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН [ibragim123](http://www.studmedlib.ru), ПАРОЛЬ [Libukma123](http://www.studmedlib.ru)
5. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz
6. Медиатека ЮКМА <https://media.skma.edu.kz/>
7. Цифровая библиотека «Aknurpress» www.aknurpress.kz пройдите регистрацию и укажите промокод SDH-28
8. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
9. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
10. «Зан» нормативтік-құқықтық тілдер базасы <https://zan.kz/ru>
11. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
12. "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI Қазақстан Республикасының Кодексі (өзгерістермен және толықтырулармен). 2 тарау, 10 бап; 5 тарау, 3 параграф; 27, 28 тарау; https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34464437
13. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 982 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындағы 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>
14. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 27 қаңтардағы № ҚР ДСМ-11 бұйрығы. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың таңбалау қағидаларын бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022146>
15. "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022230#z7>
16. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы "Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар айналымы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар "санитариялық қағидалары". Жаңа редакцияда-ҚР Денсаулық сақтау министрінің 18.03.2019 № ҚР ДСМ-10 <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500011037>
17. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы" <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167#z13>

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044-40/11
«Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру және фармация тарихы» пәні бойынша дәріс кешені		51 беттің 51 беті

18. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 17 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-104/2020 бұйрығы Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекітутуралы <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021229#z129>

19. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 2 қазандағы № ҚР ДСМ-112/2020 рецепт ілерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекітутуралы бұйрығы <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021493#z55>

20. Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 26 желтоқсандағы № 123-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеутуралы. 1-бөлім, 1-тарау, 2, 3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700000123/k170123.htm>

21. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 8 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-237/2020 бұйрығы. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды Қазақстан Республикасының аумағына әкелу және Қазақстан Республикасының аумағынан әкету қағидаларын бекітутуралы және "Қазақстан Республикасында тіркелген және тіркелмеген дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды әкелуге (әкетуге) келісім және (немесе) қорытынды (рұқсат беру құжатын) беру" мемлекеттік қызметін көрсетутуралы. Гл. 1, 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021749#z347>

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Фармацевтикалық кәсіпкерлікте этика түсінігіне сипаттама беріңіз?
2. Заманауи басқарудағы этиканың маңызы?
3. Этикалық тәртіп көрсеткіштерін қалай жоғарылатуға болады?
4. Әдеп жөніндегі комитеттердің қызметі неде?